

Культура комунікації судового експерта як одна зі складових професійної етики в судово-експертній діяльності

Мирослава Оверчук

завідувач сектору автотоварознавчих досліджень відділу інженерно-транспортних досліджень та криміналістичного дослідження транспортних засобів,
Закарпатський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, м. Ужгород, Україна, e-mail: 07_ete@ukr.net

Розглянуто значення культури комунікації судового експерта як складової професійної етики. Проаналізовано основні компоненти комунікаційної культури, їхній вплив на ефективність судового процесу та взаємодію з іншими учасниками судочинства. Обґрунтовано важливість культури комунікації як необхідної умови забезпечення об'єктивності, неупередженості та прозорості судової експертизи.

Ключові слова: *судова експертиза; культура комунікації; професійна етика; об'єктивність; неупередженість; судочинство.*

Forensic Expert Communication Culture as One of the Components of Professional Ethics in Forensic Expert Activities

Myroslava Overchuk

The article examines the importance of the communication culture of a forensic expert as a component of professional ethics. The main components of communication culture are analyzed, their impact on the effectiveness of the judicial process and interaction with other participants in the judicial process. The importance of communication culture as a necessary condition for ensuring objectivity, impartiality, and transparency of forensic examination is substantiated.

Keywords: *forensic examination; communication culture; professional ethics; objectivity; impartiality; judicial proceedings.*

Професійна етика судового експерта налічує багато складових, однією з яких є, зокрема, і культура комунікації. Експерт, розпочинаючи взаємодію з учасниками процесу, повинен виявляти низку важливих професійних якостей, що забезпечують об'єктивність і належний рівень правової культури судового розгляду.

За одним з визначень, судово-експертна етика — це система морально-правових норм, принципів та правил поведінки, яких повинен до-

тримувати експерт під час виконання своїх професійних обов'язків. Значення її полягає в тому, що вона забезпечує неупередженість, достовірність і суспільну довіру до результатів експертизи. Судово-експертна етика має фундаментальне значення, тому що забезпечує об'єктивність і якість експертизи та одночасно є гарантом захисту прав і законних інтересів людини, що однозначно є пріоритетом під час виконання експертиз та здійснення судочинства загалом.

Судова експертиза є важливим елементом правосуддя, оскільки її результати часто стають основою для прийняття судових рішень. Однак ефективність експертизи залежить не лише від технічної компетентності експерта, а й від рівня його комунікаційної культури, яка тісно пов'язана з етичними аспектами професійної діяльності. Адже правильне уживання мови й термінології, логіки й критичного мислення під час проведення дослідження, дотримання нейтральності та коректності у висловлюваннях формують довіру до експерта та його висновків.

Зрозуміло, що без базових знань і без набуття хоча б основних умінь критичного мислення як будь-який представник закону, так і експерт не зможе знайти правильне розв'язання проблеми. Тоді важкою платнею за помилку дізнавача, слідчого, експерта, прокурора або судді стане невинувинуватим погіршення суспільного становища чи навіть утрата невинною людиною свободи, добробуту і т. ін. [1, с. 12].

Культура комунікації судового експерта базується на поєднанні професійної компетентності, логічного й критичного мислення, мовної точності та етичних принципів, адже саме ці когнітивні механізми забезпечують послідовність аргументації та стійкість висновків експерта до перевірки й можливих заперечень. Вона передбачає здатність експерта не лише якісно виконати спеціальне дослідження, а й донести його результати у зрозумілій, аргументованій та доступній для всіх учасників судового процесу формі.

Основу такої культури становить логічність викладу, що забезпечує внутрішню узгодженість висновків експерта, а також критичність мислення, яка дає змогу виявляти можливі суперечності та уникати помилкових узагальнень. Важливим елементом є правильне застосування термінології та уникнення двозначних формулювань, що підвищує достовірність і переконливість висновків. Логічна структура викладу є запорукою того, що висновок експерта сприймається як внутрішньо узгоджений та обґрунтований. Це своєю чергою сприяє підвищенню достовірності та переконливості висновків експерта, а також забезпечує їхню наукову й процесуальну цінність.

Окрім інтелектуального компонента, культура комунікації охоплює й етичний аспект — неупередженість, повагу до учасників процесу, дотримання конфіденційності та витримку в умовах психологічного тиску. Саме інтеграція цих складових забезпечує об'єктивність і якість експертизи та гарантує захист прав і законних інтересів людини, що є пріоритетом під час здійснення правосуддя.

Отже, логічне та критичне мислення становлять інтелектуальну основу комунікативної культури судового експерта, поєднуючись із професійною етикою та правовою свідомістю.

До основних складових культури комунікації судового експерта належать:

- 1) мовна культура — точність, чіткість та логічність викладу є основою для розуміння висновку експерта, оскільки лінгвістична

точність у висновку не менш значуща, аніж коректність методики дослідження;

- 2) етичність — судовий експерт повинен дотримувати принципів неупередженості та об'єктивності, утримуватися від особистих оцінок і емоційних висловлювань. Це забезпечує довіру до його висновків з боку суду й учасників процесу;
- 3) об'єктивність і незалежність — важливо, щоб експерт не піддавався впливу сторонніх осіб та неупереджено оцінював факти, базуючись лише на наукових методах і доказах;
- 4) здатність до доступного викладу — складні технічні або наукові аспекти мають бути представлені зрозумілою мовою, що дає змогу суду та сторонам процесу адекватно сприймати й оцінювати висновки експерта.

Висока культура комунікації судового експерта сприяє:

- підвищенню довіри до результатів експертизи з боку суду та учасників процесу;
- забезпеченню ефективного судочинства, оскільки чітко сформульовані й аргументовані висновки сприяють швидшому та більш обґрунтованому прийняттю рішень;
- зменшенню ризику оскарження судових рішень, оскільки зрозумілі й обґрунтовані висновки експерта зменшують імовірність їх заперечення.

Сьогодення беззаперечно доводить, що для ефективної співпраці

в галузі судової експертизи й успішної реалізації своїх професійних планів судовому експертові необхідно опанувати культуру комунікації на високому рівні. Тому до складових професійної етики судового експерта варто додати багатий лексикон і вміння доречно й лаконічно висловлювати свої думки, мистецтво переконання й повагу до співрозмовника або слухача [2].

Зрозумілість і обґрунтованість висновків експерта є ключовими критеріями їхньої доказової сили. Чітке викладення результатів дослідження, логічна структура та доступність аргументації значно знижують імовірність їх оскарження учасниками процесу. Під час проведення дослідження недостатньо просто констатувати його результати, необхідно забезпечити прозорість методики, продемонструвати обґрунтованість вибору методів та послідовність мисленнєвих операцій. Саме поєднання фахової аргументації з доступною формою викладу зумовлює те, що висновок експерта стає стійким до критики та зберігає доказову цінність у судовому процесі.

Отже, зрозумілі й обґрунтовані висновки експерта не лише зменшують імовірність їх заперечення, а й підвищують рівень довіри до судової експертизи як до інституту, що забезпечує справедливе правосуддя.

Підсумовуючи викладене вище, доходимо висновку, що культура комунікації судового експерта є невід'ємною складовою ефективності судочинства. Розвиток та підтримка високого рівня комунікаційної

культури поміж судових експертів як ки є важливим напрямом удоскона-
важливої складової професійної ети- лення судової експертизи в Україні.

Перелік джерел посилання

1. Тягло О. В. Критичне мислення : навч. посіб. Харків, 2008 187 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/322318143_Kriticne_mislenna (дата звернення: 15.09.2025).
2. Недосека О. М. Актуальні питання становлення поняття «Професійна етика судового експерта». *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2020. № 22. DOI: 10.32353/khrife.2.2020.14 (дата звернення: 17.09.2025).